31- LÜKATA BAHSI
Babimiz Hadislerinden Su Hükümler Çikarilmistir:
1- Hacinin Lükatasi Hakkinda Bir Bab
2- Sahibinin Izni Olmaksizin Davari Sagmanin Haram Kilinmasi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
3- Ziyafet ve Benzeri Seyler Babi
4- Malin Fazlasi ile Yardimda Bulunmanin Müstehab Olusu Babi
5- Yiyecekler Azaldigi Vakit Onlari Karistirmanin ve Bu Hususta Yardimlasmanin Müstehab Olusu Babi

31- LÜKATA BAHSI

1- (1722) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e Rafta b. Ebî Abdirrahmân'dan dinledigim, onun da Münbais'in âzâdlisi Yezid'den, onun da Zcyd b. Hâlid El-Cühenî'den [1] naklen rivayet ettigi- su hadîsi okudum. Zeyd söyle demis:
BIr adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e gelerek ona ltika* tanin hükmünü sordu. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) i
«Onun mahfazasini ve bagini belle! Sonra onu bir sene i'lân et! Sahibi gelirse ne âlâ! Aksi takdirde onu nasil istersen öyle yap!» buyurdu.
Adam:
— Kaybolmus koyun (un hükmü nedir?) dedi.
«Senin yahut dîn kardesinin yahut da kurdundur.» buyurdular.
Adam:
— Ya kaybolmus deve ne olacak? dedi.
«Ondan sana ne? Su tulumu ve çarigi beraberinde! Sahibi rastlayinca ya kadar suya gider ve agaçlari otlar!» buyurdular.
Yahya : «Zannederim ifâsahâ okudum.» dedi.

2- (...) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve Ibni Hucr da rivayet ettiler. Ibni Hucr «Bize haber verdi» fa'bîrini kullandi. Ötekiler: Bize Ismâîl —ki Ibni Ca'fer'dir— tahdîs etti, dediler. O da Rabîa b. Ebî Ab~ dirrahmân'dan, o da MÜnbais'in âzâdlisi Yezîd'den, o da Zeyd b. Hâlid El-Cühenî'den naklen rivayet etmis ki, bir adam Resûlüllah (Sollallahü A leyhi ve SeIIem) 'e lükatanin hükmünü sormus. O da :
«Onu bir sene i'lân et! Sonra (bir de) onun bagini ve kabini beilel Sonra onu harca! Sayet sahibi gelirse onu kendisine veriver!» buyurmus.
Adani:
— Yâ Rcsûlâllah! Kaybolmus koyunun 'hükmü nedir? demis. «Onu al! Zîra o ya senin ya dîn kardesinin yahut da kurdundur.»
buyurmus. Adam:
— Yâ Resulâllah! Ya kaybolmus develer ne olacak? diye sormus. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kizmis. Hattâ yanaklari kizarmis. (Yahut yüzü kizarmis.) Sonra:
«Onlardan sana ne? Sahibi rastlaytncaya kadar onun çarigi ve su tulumu beraberindedir.» buyurmuslar.

3- (...) Bana Ebû't-Tâhir de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb El-Hâris ve baskalari haber verdiler. Onlara da Rabîa b. Ebî Ab-dirrahmân bu isnâdla Mâlik hadîsinin mislini rivayet etmis. Yalniz o sunu ziyade etmis: «Dedi ki: Resûlü\lnh(Sallallahü Aleyhi ve SeUem) 'e ben de beraberinde iken bir adam geldi; ve ona

lükatamn hükmünü sordu. Bu hadîste Amr: Sayet lükatamn arayicisi gelmezse onu harcayiver! cümlesini söyledi.»

4- (...) Bana Ahmed b. Osman b. Hakîm El-Evdî dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Mahled rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Süleyman —ki Ibni Bilâl'dir— Rabîa b. Ebî Abdirrahman1 dan, o da Münbais'in âzâdlisi Yezîd'den naklen rivayet etti. Yezîd söyle demis: Ben Zeyd b. Hâlid El-Cühenî'yi sunlari söylerken isittim:
«Bir adam Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem)'c geldi...» arkacigin-dan râvi hadîsi Ismail b. Ca'fer hadîsi gibi rivayet etmistir. Yalniz o : «Yüzü ve alni kipkirmizi kesildi ve kizdi.» demis.
«Sonra onu bir sene i'lân et!» cümlesinden sonra:
«Sayet sahibi gelmezse Iükata senin yan-nda emânet olur.» ibaresini ziyâde etmistir.

5- (...) Bize Abdullah b. Mcsleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman (yâni Ibni Bilâl), Yahya b. Saîd'den, o da Münbais'in âzâdlisi Yezîd'den naklen rivayet etti ki, Yezîd, Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellem) in sahâbîsi Zeyd b. Hâjid El-Cühcnî'yI sunu söylerken isitmis :
— Resûlüllah (Saliallahü Aleyhi ve Sellem) 'e altin veya gümüs lükata-nin hükmü soruldu da:
«Onun bagini ve mahfazasini belle! Sonra onu bir sene i'lân et! Sayet (sahibini) âgrenemezsen onu harca (ya bilirsin). Lükata senin elinde bir emânet olsun! Sayet günlerden bîr gün arayicisi gelirse onu kendisine veri ver!» buyurdu. Soran zât ona kaybolan develeri de sordu. Bunun üzerine:
«Onlardan sana ne? Birak oniaril Zîrâ onlarin çariklari ve su tulumlan yanlanndadir. Sahipleri onlari buluncaya kadar suya gelirler, agaçlari otlarlar!» buyurdu. O zât koyunu da sordu. Efendimiz :
«Onu al! Çünkü o ancak ya senin, ya dîn kardesinin yahut da kurdundur.» buyurdular.

6- (...) Bana Ishâk b. Mansûr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Habbân b. Hilâl haber verdi. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme rivâyet etti. (Dedi ki) : Bana Yahya b. Saîd ile Rabîatü'r-Re'y b. Ebî Abdir-rahmân [2], Münbais'in âzâdlisi Yezîd'den, o da Zeyd b. Hâlid El-Cübe-nî'den naklen rivayet etti ki, bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e kaybolan develerin hükmünü sormus...»
Rabîa sunu ziyade etmis: «Bunun üzerine kizdi; hatta yanaklari kizardi.» ve hadîsi yukaridakilerin hadîsi gibi rivayet etmis. Sunu da ziyade eylemis: «Sayet sahibi getir de mahfazasini, sayisini ve bagini bilirse onu kendisine vcriver! Aksi takdirde o senindir.»

7- (...) Bana Ebû't-Tahir Alim e d b. Anir b. Serh de rivayet etti.
(Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Dahhak b. Osman, Ebû'n-Nadr'dan, o da Büsr b. Saîd'den, o da Zeyd b. Hâlid El-Cühenî'den naklen rivayet etti. Zeyd söyle demis:
Resûlüllah (Salialiahü Aleyhi ve Seîlem) 'e îü katanin hükmü soruldu da: «Onu bir sene f'lân et! Sayet I'tiraf edilmezse onun mahfazasini ve bagini belle! Bilâhare onu ye! Ama sahibi gelirse onu kendisine veri ver!» buyurdular.

8- (...) Bu hadîsi bana Ishâk b. Mansûr dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Bekir El-Hanefî haber verdi. (Dedi ki) : Bize Dahhâk b. Osman bu isnadla rivayette bulundu. Bu hadîste o sunu da söyledi: Sayet i'tiraf edilirse onu veriver! Aksi takdirde onun mahfazasini, bagini ve sayisini belle!»
Bu hadîsi Buhâri «Ilim» ve «Lükata» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Lükata-da; Tirmizî ile IbnI Mâce «Ahkâm» da; Nesâî «Ed-Davâll ve'I-Lükata»da muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir. Tirmizî onun hakkinda «Hasen sahihtir.» demistir.
Lükata: Tesadüfen bulunan sey demektir. Bu kelime seriat lisaninda para ve esya gibi seyler hakkinda kullanilir. Sokakta bulunan çocuga lakît, hayvana ise dâlle denir. Lükata kelimesi «lâkta», «lükaata» ve

«Lakata» sekillerinde de okunabilirse de en meshur okunus sekli «lükata» dir.
Resülv&lah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e suâl soran zât, bu hadîsin râ-vilerinden Mâ1ik'in babasi Umeyr'dir. Kendisine verilen cevapta evvelâ bulunan paranin çantasini ve çantanin bagini bellemesi tavsiye buyurulmustur. Bundan maksat: Çantayi aramaya gelen olursa onu ta'rîf ederken yalan söyleyip söylemedigini anlamak, bir de buldugu çantayi kendi esyasi ile karistirmamaktir. Bundan dolayidir ki, unutmamak için bulunan seyi yazmak, cinsini, miktarini ve sâir vasiflarini tesbit etmek müstehapdir.
Bundan sonra B,tsû\üllah(Sallallahii Aleyhi ve Sellem) bulunan seyin bir sene ilânini emir buyurmustur. Ulemânin beyânina göre bu ilân evvelâ günde iki defa, sonra haftada bir defa, sonra ayda bir defa olmak sureti ile esyanin bulundugu yerde toplanti mahallesinde yapilir. Gerçi hadîsin bir rivayetinde bulunan seyin üç sene ilân edilecegi bildirilmis ise de rivayetin bâzi tarîklerinde bir sene mi, üç sene mi buyuruldugunda sek edilmistir. Binâenaleyh sek ile bildirilen ziyâde kabul olunmaz. Zîra hadîsin diger rivayetlerine muhaliftir; bazilari kissanin ayri ayri iki yerde geçtigine kail olmuslardir.
Resûlüllah (Saliallahit Aleyhi ve Sellem)'in soran zâta:
«Sahibi gelirse ne âlâ! Aksi takdirde onu nasil istersen öyle yap!» buyurmasi buldugu parayi veya esyayi kendi ihtiyâcina sarf etmesi için izindir. Koyun hakkindaki suâline dahî:
«Senin yahut din kardesinin yahut da kurdundur.» buyurarak ayni izni vermistir. Bu cümlede hazif edilmis kelimeler vardir.
Takdiri söyledir: «Onlari sen alirsan senin, sen almazsan almak isteyen herhangi din kardesinin yahut bulan sahibinin, alan bulunmazsa kurdun kusun olur.» Fakat deve suâline böyle cevap vermemis, devenin güçlü kuvvetli bir hayvan olup düsmanindan kendini müdâfaa edebilecegine, kendiliginden suya gidebilecegine, agaçlarin yapraklarini otlaya-cagina isaretle onun koyun hükmünde olmadigini bildirmistir. Su hafde bulunan deve aradan zaman geçmekle kimsenin milki olmaz. Deve ile koyun arasindaki bu fark koyunun kendini müdafaadan âciz bir hayvan, deveninse kendini müdafaaya muktedir olmasindan ileri gelir. Koyunu kurt ve ayi gibi canavarlar kolaylikla parçalayip yerler, fakat deveye bunu yapamazlar.
Sahipsiz koyun bulan bir kimse onu bir sene ilân eder de sonra kesip yerse, sahibi çiktigi zaman Hânefiler.'le Sâfiîler'e göre kiymetini ödemek icap eder. Imam Mâlik ödemek lâzim gelmedigine kail olmustur.
Hadisin bir rivayetinde Resvdüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in deve soruldugu zaman kizdigi hattâ yanaklarinin kizardigi bildiriliyor. Bunun sebebi: Soranin bilgisizligi ve anlayissizligidir. Çünkü, isaret buyurulan mânâyi anlayamamis, kiyas maalfârik yapmis, yâni bir seyi örnegi ve dengi olmayan seye benzetmistir. Zîrâ lükata, sahibinden düsüp yeri belli olmayan seydir; deve böyle degildir, O hem isim hem sifat itibari ile lü-kataya muhaliftir. Yürüyüs kuvveti fazla ve suyu da karninda biriktirdigi hususî tulumda mevcut oldugu için günün birinde sahibinin yanma dönüp gelebilir. Küçük canavarlardan kendini korur. Koyun bunlari yapamaz, bu sebeple koyuna lükata hükmü verilmistir.
Hadîs-i serifte tesbih vardir. Devenin ayaklan ve su tulumu, çarik giymis ve yaninda suyu bulunan yolcuya benzetilmistir.

9- (1723) Bize Muhammed b. Bessâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. H.
Bana Ebû Bekir b. Nâfi' dahî rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi kî) : Bize G un der rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Seleme b. Küheyl'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Süveyd b. Gafele'yi dinledim; sunlari söyledi:
Ben, Zeyd b. Sûhân [3] ve Selmân b. Rabîa gazaya çiktik. Ben bir kamçi bularak onu aldim. Arkadaslarim bana:
— Birak onu! dediler. Ben:
— Hayir (birakmam) lâkin ben onu ilân ederim; sahibi gelirse ne âla! Gelmezse ondan kendim faydalanirim; dedim. Hasili (bu iste) onlara karsi çiktim. Gazamizdan dönünce haccetmem mukaddermis. Medine'ye geldim. Ve Übeyy b. Kâ'b'a rastlayarak kamçi meselesini ve arkadaslarimin sözünü kendisine haber verdim, Übeyy sunu

söyledi:
— Ben Resûlüllah (Saüallahü Aleyhi ve Seilem) zamaninda, Içinde yiU altin bulunan bir kese buldum da onu Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Selleml'e getirdim.
«Onu bir sene i'Iân et!» buyurdular. Ben de I'lân ettim; fakat onu bilen bir kimse bulamadim. Sonra kendilerine vardim. Yine:
«Onu bir sene i'Iân et!» buyurdular. Tekrar i'lân ettim; fakat (yine) onu bilen bir kimse bulamadim. Bilâhare (tekrar) kendilerine vardim. (Yine) :
«Onu bir sene i'lân et!» buyurdular. Ilân ettim; fakat (yine) onu bilen bir kimse bulamadim. Bunun üzerine:
«O altinlarin sayisini, mahfazasini ve bagini belle! Sayet sahibi gelirse ne âlâ! Gelmezse onlardan (kendin) istifâde eti* buyurdular. Artik ben de onlardan istifâde ettim.
(Su'be demis ki) : Bundan sonra Seleme'ye Mekke'de rast geldim. «Süveyd üç sene mi dedi, bir sene mi bilmiyorum.» dedi.

(...) Bana Abdurrahmân b. Bisr El-Abdî dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) : Baha Seleme b. Küheyl haber verdi; yahut ben de içlerinde oldugum halde cemaata haber verdi. (Dedi ki) : Süveyd b. Gafele'yi dinledim. Sunu söyledi:
«Zeyd b. Sûhân ve Selmân b. Rabîa ile birlikte yola çiktim; ve bir kamçi buldum...»
Kavi hadîsi: «Artik ben de onlardan istifâde ettim.» sözüne kadar yukarki hadis gibi rivayet etmistir. Su'be demis ki:
— Seleme'yi on sene sonra dinledim: «»Onlari bir sene ilân etti.» diyordu.

10- (...) Bize Kuteybetü'bnü Said de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, A'mes'den naklen rivayet etti. H.
— Bize Ebû Bekir b. EM Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Veki' rivayet etti. H.
Bize tbni Nümeyrde rivayet etti. (Dedi ki) : Bize-babam rivayet et. ti. Bu râvilerin hepsi Süfyân'dan rivayet etmislerdir. H.
Bana Muhammed b. Hatim dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Ca'fer Er-Rakkî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah (yâni Ibni Amr Zeyd b. Ebî Üneyse'den) rivayet eyledi. H.
Bana Abdurrahmân b. Bisr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme rivayet etti.
Bu râvilerin hepsi Seleme b. Küheyl'den bu isnadla Su'be Hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir. Her birinin hadîsinde «üç sene» kaydi vardir. Yalniz Hammâd b. Seleme müstesna! Zîrâ onun hadîsinde: -Iki veya üç sene» kaydi vardir.
Süfyân, Zeyd b. Ebî Üneyse ve Hammâd b. Seleme hadîsinde: «Sayet sana biri gelir, onun sayisini, mahfazasini ve bagim haber verirse onu kendisine veriver!» ifâdesi vardir.
Vekî'in rivayetinde Süfyân : «Aksi takdirde o senin malinin sebili gibidir.» cümlesini ziyâde eylemistir. Ibni Nümeyr'in rivayetinde ise : «Aksi takdirde ondan (kendin) istifâde et!» cümlesi vardir.
Bu hadîsi Buhari «Lükata» bahsinin bir-iki yerinde; Ebû Dâvûd ile Nesâî de «Lükata»da; Tirmizî ile Ibni Mâce «Ahkâm» bahsinde muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Tirmizî onu rivayet ettikten sonra : «Bu bâbta Abdullah b. Amr, Cârûd b. Muallâ , Iyâz b. Himâr ve Cerîr b. Abdillah 'dan da hadîsler rivayet edilmistir.» demis; Allâme Aynî bunlardan maada Ömer b. Hattâb, Ebû Saîd-i Hudrî, Sehl b. Sa'd, Ebû Hüreyre, Câbir , Abdullah b. Sihhir, .Ya'lâ b. Mürra, Süveyd Ebû Ukbe, Zeyd b. Hâlid, Âi.se, sahabeden bir zât ve Mikdâd (Rculiyalkihû anhûm) hazerâtindan da rivayetler oldugunu kaydetmistir.
Bunlardan Abdullah b. Amr hadîsini Ebû Dâvûd; Cârûd b. Muallâ hadisini Nesâî; Iyaz b! Himâr hadîsini Ebû Dâvûd, Nesâî ve Ibni Mâce; Cerîr b. Abdillah hadîsini Ebû Dâvûd; Ömer'le Ebû Saîd ve Sehl b. Sa'd (Radiyallahû anhûm) hadîslerini yine Ebû Dâvûd; Ebû Hüreyre (Radiyallahû anh) hadîsini Taberâ-n î ; Câbir hadîsini Ebû Dâvûd; Abdullah b. Sihhîr hadîsini Ibni Mâce; Ya'lâ b. Mürra hadîsini Imam Atmed ; Süveyd

hadîsini Ibni Kaani'; Zeyd b. Hâttad hadisini «Sünen» sahipleri; Âise hadîsini Saîd b. Mansûr; meçhul sahâbî hadisini Nesâî; Mikdâd hadîsini Ibni Mâce tahrîc etmislerdir.
Bu hadîslerin mecmuundan anlasilan mânâ sudur : Yolda ve sehir hükmünde olan yerde bulunan sey bir sene i'lân edilecek; ma'mur olmayan yerde bulunan ile rikâzm beste biri verilecek; lükaatayi bulan kimse onu gizlemiyecek, bilâkis bulduguna sahid gösterecektir. Kamçi, baston ve ip gibi seyleri bulan kimseye onlardan Istifade etmesi caizdir. Bir dirhem ve ip gibi esya üç gün, daha kiymetlicesi alti gün, daha kiymetlisi bir sene i'lân edilecektir.

Babimiz Hadislerinden Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Lükatanin mahfazasini ve bagini bellemek onun alâmetlerinden biridir. Bu hususta ulemânin icmâi bulundugunu Kaadî Iyâz nakletmistir.
Hanefîler'e göre lükatayi arayan sahibi onu vasiflan ile beyan ederse bulan kimsenin mahkeme tarafindan icbar edilmesine lüzum kalmadan o mali sahibine vermesi caiz ve helâldir. Imam Mâlik ile Safiî 'ye göre vermeye icbar edilir. Bir kimse lükatanm sahibi oldugunu iddia eder de onu güzelce ta'rîf ve tavsifde bulunursa Imam Mâlik ile Imam Ahmed'e göre beyyineye hacet kalmadan lükata kendisine verilir. Hanefî1erle Sâfiî'ye göre ise iddia sahibinin dogru söyledigine gönlü yatarsa verebilir, aksi halde beyyine lâzimdir.
2- Lükatayi almak îcab eder mi etmez mi? Bu hususta muhtelif kaviller vardir. Imam Mâlik 'ten bir rivayete göre bulunan seyi almak mekruhtur. Diger rivayete göre bulunan seyin kiymeti varsa almak efdaldir.
Imam Safiî 'den üç kavil rivayet olunmustur :
a) Bulunan seyi almak vacip degil, müstehaptir.
b) Almak vaciptir.
c) Zayi' olacagindan korkarsa almak vacip, kaybolmayacagindan emînse müstehaptir. Imam Ahmed'e göre alinmasi mendup oldugu rivayet edilir. Hanefîler'e göre lükatayi almak efdaldir. Fakat zayi' olacagindan korkulursa onu muhafaza için almak vâcib olur. Bâzilari bu hususta lükata ile lâkît arasinda fark görmüs: «Lükatayi almamak almaktan et'daldir; fakat lâkîtî (yâni bulunan çocugu) almak almamaktan daha hayirlidir.» demislerdir.
3- Bulunan devenin alinmasini caiz görmeyen Imam Safiî, Mâlik ve Ahmed bu hadîslerle istidlal etmislerdir. Imam SâfIî 'den, bulunan develer büyük olursa alinamayacagi küçüklerinin alinabilecegi rivayet olunur.
Mâ1ik'e göre yalniz deve, at, katir ve esek alinamaz. Imam Ahmed'se bulunan bütün hayvanlarin hattâ koyunun alinamayacagina kail olmustur. Yalniz bir rivayette koyun bulunursa ona göre de alinabilir.
Hanefîler'e göre bulunan hayvan hangi cinsten olursa olsun alinmasi caizdir; zira zayi olacagindan korkulan bir maldir. Bu hususta mezhepler arasinda tafsilât vardir. Fikih kitaplarinda görülebilir.
4- Hanefîler'e göre lükatayi, sahibi artik aramiyacak zanni hâsil oluncaya kadar i'lân etmek gerekir. Sahîh olan da budur; çünkü bu is malin az ve çokluguna göre degisir. Imam Muhammed'in Imam Âzam 'dan rivayetine göre bulunan mal on dirhemden az olursa birkaç gün i'lân edilir. On dirhem kiymetinde veya daha fazla olursa bir sene i'lân olunur. Mamafih Imam Muhammed «El-Asi» namindaki eserinde azla çok arasinda fark gözetmeksizin lükatanin bir sene ilân edilecegini bildirmistir ki, Imam Mâlik ile Sâfiî'nin kavilleri de budur.
Imam Hasan'in Ebû Hanîfe 'den rivayetine göre bulunan mal iki yüz dirhem kiymetinde veya daha fazla olursa bir sene; on dirhemden iki yüz dirheme kadar bir ay; on dirhem ise bir hafta; üç dirhem ise üç gün; bir dirhemse bir gün-ilân edilir. Hurma tanesi ve benzeri gibi seyler bulundugu yerde tesadduk olunur. Bulan muhtaç ise buldugu yerde yiyebilir.
Kaadî Iyâz: «î'lanin bir sene yapilmasi bilicmâ'dir. Üç sene i'lâni kimse sart kosmamistir. Yalniz bu hususta Ömer (Radiyatlahu anh)daxi bir rivayet vardir; ama o da galiba sabit olmamistir.» diyor.
Filvaki' Hz. Ömer 'den lükatanin üç ay i'lân edilecegi de rivayet olunmustur.

Imam Ahmed 'den bir rivayete göre lükata bir ay i'lân olunur Bu hususta mezhepler arasinda daha baska tafsilât da rivayet olunmustur.
5- Hanefiler'e göre lükatayi bulan kimse zenginse ondan istifâde edemez. Ama onu ecnebi veya yakinlarindan bir fakire tesadduk edebilir. îmam Safiî de bulan kimse zenginse tesadduk edebilecegini söylemistir. Imam Mâlik icâbinda ödemek sarti ile lükatanin tesadduk edilmesini müstehap görmüstür.
Evzâî : «Bulunan mal çok olursa bir sene ilândan sonra Bey-tülmâl'e konur» diyor.
6- Gadap hâlinde hüküm ve fetva vermek caiz, Jfakat bizim hakkimizda mekruhtur; çünkü biz Peygamber (Saüalichü Aleyhi ve Setlem) gibi gadap halinde de hatâdan salim olamayiz.
7- Rabbü'1-mâl, rabbü'1-metâ' gibi ta'bîrleri söylemek caizdir. Bazilari «rabb» kelimesinin canlilara izafe edilmesini kerih görmüslerdir.
8- Lükatanin sahibi —kendisini isbât sarti ile— malini almaya, bulandan daha haklidir. Bulan kimse o mali bir sene sonra yemis bile olsa kendisine ödettirebilir. Zira lükata bir emanettir. Sayet tesadduk etmisse sahibi muhayyerdir. Isterse ödetir; dilerse onun sevabina razi olur. Bu kavil Hz. Ömer, Alî, îbni Mes'ûd, Ibni Abbâs ve îbni Ömer (Radiyatlahû anhûm) hazeratindan rivayet olunmustur. Tâvûs, tkrime, Ebû Hanîfe ve arkadaslari, Süfyan-i Sevrîve Hasan b. Hayy'm mezhepleri de budur.

1- Hacinin Lükatasi Hakkinda Bir Bab

11- (1724) Bana Ebû't-Tâhir ile Yûnus b. Abdüâlâ rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Amr b. Haris, Bukeyr b. Abdillâh b. Esecc'den, o da Yahya b. Abdirrahmân b. Hâtib'dan, o da Abdurrahmân b. Osman b. Et-Teymî'den naklen haber verdi ki, Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) hacinin lükatasindan nehî buyurmus.
Buradaki nehîden murâd: Bulunan seyi kendine mal etmek için almaktir. Muhafaza, için almakta bir beis yoktur. Bazilarina göre hacinin lükatasindan nehî buyurulmasi, Mekke1i ise sahibine ulasmasi mümkün oldugu için, yabanci ise her sene her beldeden oraya gidenler bulundugu içindir. Bu suretle onu elde etmek kolaylasir.
Ulemâ Mekke 'nin lükatasi hususunda ihtilâf etmislerdir. Bazilarina göre Mekke ile sair beldelerin lükatasi arasinda hükmen bir fark yoktur. Bu kavil, Ömer, Ibni Abbâs ve Âise (RadIyaÜahû anhûm) ile Saîd b. El-Müseyyeb 'den rivayet olunmustur. îmam Âzam 'la, Imam Mâlik ve Imam Ahmed'in mezhepleri de budur.
Bir takimlari Mekke 'nin lükatasi hiç bir suretle helâl olamiya-cagina kaildirler. Imam Safiî, îbni Mehdî ve Ebû Ubeyd b. Abdisselâm'in kavilleri budur.

12- (1725) Bana Ebû't-Tâhir ile Yûnus b. Abdilâlâ da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Amr b. Haris, Bekir b. Sevâde'den, o da Ebû Salim El-Ceysânî'den, o da Zeyd b. Hâlid El-Cühenî'den, o da Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem) den naklen haber verdi ki:
«Her kim kayib bir hayvani evine kaparsa onu i'Iân etmedikçe kendisi kayiptir.» buyurmuslar.
Buradaki kayip hayvandan deve kasdedilmis olmasi mümkündür. Bu takdirde mânâ: «Bir kimse bir kayip deveyi evine kapar da ebediyyen i'Iân etmezse kendisi kayip sayilir.» demek olur. Kendinin kayip sayilmasi : Dogruluktan ayrilmasi manasinadir.
Hadîs-i serîf, lükatamn —ister milk edinmek isterse sahibine vermek için alinmis olsun— mutlaka i'lân edilmesi gerektigine delildir ki, muhtar olan mezhep de budur.
Bu babin bütün hadîsleri lükatayi almanin ve mal edinmenin hâkimin hükmüne, hükümetin iznine bagli olmadigini göstermektedir. Bu cihet ulemâ arasinda ittifâkîdir.

2- Sahibinin Izni Olmaksizin Davari Sagmanin Haram Kilinmasi Babi

13- (1726) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik b. Enes'e, Nâfi'den dinledigim, onun

da Ibnt Ömer'den naklen rivayet ettigi su hadîsi okudum: Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem):
«Sakin bîr kimse Izni olmadan birinin davarini sagmasin! Biriniz kilerine gelinerek hazînesinin kirilmasini ve zahiresinin asirilmasini hos görür mü? Halkin davarlarinin yelinlerI, onlara yiyeceklerini biriktirir; binâenaleyh sakin bir kimse Izni olmadikça birinin davarini sagmasin!» buyurmuslar.

(...) Bize bu hadîsi Kuteybetü'bnü Saîd ile Muhammed b. Rurah dahî hep birden Ley s b. Sa'd'dan rivayet ettiler. H.
Bize bu hadîsi Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Aliy b. Müshir rivayet etti. H.
Bize Ibnü Nümeyr dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti. Her iki râvi Ubeydullah'dan rivayet etmislerdir. H.
Bana Ebû'r-Rabî* ile Ebû Kâmil de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hammâd rivayet etti. H.
Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tsmâîl (yâni îbni Uleyye) rivayet etti. Bu râviler toptan Eyyûb'dan rivayet etmislerdir. H.
Bize Ibni Ebî Ömer dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Ismail b, Ümeyye'den naklen rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürraz-zâk, Ma'mer'den, o da Eyyûb'dan, Ibni Cüreyc dahî Musa'dan naklen rivayet etti. Bu râvilerin hepsi Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den, o da Pey-gamber (SalîaUahü Aleyhi ve SelIemi'âen naklen Mâlik'in hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir. Su kadar var ki her birinin hadîsinde «Fe yünte-sele» denilmistir. Yalniz Leys b. Sa'd müstesna! Çünkü onun hadîsinde Mâlik'in rivayetinde oldugu gibi «fe* yüntekalü taâmuh» ibaresi vardir.
Bu hadîsi Buhâri «Lükata» bahsinde; Ebû Dâvûd «Ci-had»da tahrîc etmislerdir.
Mâsiye: Deve, sigir, koyun, keçi mânâlarina gelirse de ekseriyetle koyun hakkinda kullanilir.
Mesrube ve mesrabe: Içerisinde zahire ve esya muhafaza edilen kilerdir. Bu kelime hassaten mesrabe seklinde kullanilirsa, su yeri; misrabe de su kabi mânâsina gelir. Hizâne muhafazasi istenilen seyin yeri veya kabidir.
Fe yüntesele: Saçilmasini demektir. Bu kelime birinci rivayetteki «asirilmasini» kelimesinin yerine kullanilmistir.
Duru': Dir'in cem'idir. Dir' hayvanin yelini yâni sütünün toplandigi yerdir.
Resulü Ekrem (SaUallohü Aleyhi ve Sellem) hayvanin yelinindeki sütü, kiler veya anbarda saklanan zahireye benzetmistir. Yâni bir kimsenin izni olmaksizin anbarindaki zahiresini almak nasil helâl degilse, davarinin sütünü sagmak da helâl degildir. Bu hususta hurma, üzüm ve karpuz gibi seylerin hüküm i'tiban ile sütten bir farki yoktur. Ancak süt meselesinde insanlar daha lâkayid davrandiklari için hassaten zikredilmistir.
Kurtubî diyor ki: «Cumhura göre sahibinin rizâsi olmadan ne davarin sütünden bir sey helâl olur ne de hurmadan! Bâzilari sahibinin haberi olmasa da bu gibi seylerin helâl sayilacagini söylemis; ve : Çünkü bu sâri' hazretlerinin ona bahsettigi bir haktir; demislerdir...»
Sahibinden izin almadan onun davarini sagmayi, yemisinden yemeyi mubah hatta bir hak sayanlar bâzi hadîslerle istidlal ederler. Söyle ki:
Ebû Davud'un Semûra (Radiyatlahü anh} 'dan tahrîc ettigi bîr hadîste Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seltem):
«Bîriniz bir davar sürüsünün yanina vardigi zaman sayet sahibi orada Ise ondan Izin Istesin! Kendisine izin verirse ne âlâi Vermezse hemen davan sagip sütünü içsin! Sahibi orada yoksa üç defa seslensin! Cevap verirse ondan Izin istesin! Izin verirse ne âlâ! Vermezse hemen davan sagip sütünü içsin! Ama alip götürmesin!» buyurmuslardir. Bu hadîsi Tirmizi dahî rivayet etmis; ve: «Semûra hadîsi hasen garîb, sahîh bir hadîstir. Ulemadan bazilari bununla âmel etmislerdir...» demistir. Filhakika Imam Ahmed'le îshâk'in mezhepleri budur. Tirmizî ile tbni Mâce 'nin «Sünen»lerinde buna benzer rivayetler vardir. Bunlarin birinde süt meselesinden sonra:
«Bir bahçeye geldigin vakit üç defa haykir! Sayet sana icabet ederse ne âlâ! Etmezse ifsad etmemek sarti ile hemen ye!» Duyurulmaktadir.
Bir delilleri de hicret esnasinda Peygamber (Sallallahü Atevhi ve Sellem) ile Hz. Ebû Bekr'in bir çobanin

koyunlarindan süt içmeleridir.
Hanefî1erle, Sâfiîler'e, Mâlikiler'eve cumhûr-u ulemâya göre izinsiz hiç bir kimse birinin bag ve bahçesinden yemis yiyemez; davarinin sütünü içemez. Meger ki muztar kala! O zaman zaruret miktari yiyip içebilir. Bu zevat cevaz bildiren hadîsler hakkinda muhtelif yönlerden cevaplar vermislerdir.
a) Kurtubî: «Malûm kaide ile amel etmek daha iyidir.» demistir.
b) Nehî bildiren hadîs, cevaz hadîsinden daha sahihtir.
c) Cevaz bildiren hadîsler âdete nazaran mal sahiplerinin razi olduklarinin bilinmesine hamledilirler.
d) Cevaz meselesi zaruret zamanlarina hamledilir. Nitekim Islâm'in ilk zamanlannda hâl böyle idi.
Bu hususta Tahâvi de sunlari söylemistir: «Bu hadîsler mü-safir kabul etmenin vâcib oldugu zamanlara mahsustur. Resûlüllah (SalIallahü Aleyhi ve Seltem) bunu emir buyurmus; gelen müsafir için hane sahibine vacip kilmisti/Bilâhare vücup neshedilerek hükmü kaldirilinca adi geçen hadîslerin hükmü de kalkmistir.»
Hicret esnasinda Peygamber(Sallailchü Aleyhi ve SeflemJ ile Hz. Ebû Bekr'in içtikleri süt hakkmda Kurtubî: «Bu Koyun sahibine bir idlâl (yâni nazi geçme) idî. Çünkü Hz. Ebû Bekir onu taniyordu. Yahut o çobanin oradan geçenlere süt takdim edilmesine izin verdigini bilirdi. Yahut o süt, kendisine emân verilmemis bir harbîye ait oldugu için içmislerdi...» diyor. Bu hususta daha baska sözler de söylenmistir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Hadîs-i serîf zahire biriktirmenin mutlak surette caiz olmadigim söyleyenlerin aleyhine delildir.
2- Süte yiyecek denilebilir. Binâenaleyh yiyecek yememege yemîn eden bir kimse süt içmekle yeminini bozmus olur. Meger ki, sütü yiyecek saymamaya niyet etmis olsun.
3- Sagmal koyun süt karsiligi satilabilir. Fukaha sagmal koyunun süt ve sair yiyeceklerle pesinen veya veresiye satilip satilamayacagi hususunda ihtilâf etmislerdir, imam Mâlik'e göre koyunun memesinde süt bulunmamak ve pesin olmak sarti ile sagmal bir koyunu süt. mukabilinde satmakta beis yoktur. Koyunun memesinde süt bulunursa süt mukabilinde pesin satmak caiz degildir. Koyun sagmal degilse pesin ve veresiye satilabilir.
Hanefîler'le Imam Safiî'ye göre sagmal koyunu yiyecek mukabili veresiye satmak caiz degildir. îmam Safiî memesinde süt olan koyunun süt mukabilinde hiç bir suretle satilamayacagina kaildir.
4- Kiyas sahîh olabilmek için fer'in asla her hususta müsavi olmasi sart degildir. Zîra muhafaza hususunda meme hazîneye müsavi degildir; bununla beraber Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) izinsiz sag-mamn haram olmasi babinda memeyi yiyecek hazinesi hükmüne katmistir.
5- Bir meseleyi zihinlere iyi yerlestirmek için ata sözlerinden istifade caizdir.

3- Ziyafet ve Benzeri Seyler Babi

14- (48) Biie Küteybetü'bnü Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Saîd b. Ebî Saîd'den, o da Ebû Süreyh El-Adevî'den [4] naklen rivayet etti ki, söyle demis :
BesûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) konusurken kulaklarim duydu ve gözlerim gördü; buyurdular ki:
«Her kîm Allah'a ve son güne îmân ediyorsa müsafirine caizesini ikram etsin!» Ashab:
— Onun caizesi nedir yâ Resûlâllah? dediler.
«Günü ile gecesîdir. Müsafirlik üç gündür. Bun 'an ötesi ona sadakadir.» buyurdu. Bir de :
«Her kim Allah'a ve son güne îmân ediyorsa (ya) hayir söylesin yahut sussun!» buyurdular.

15- (...) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. El-Alâ' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekî' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülhamîd b. Cafer, Said b. Ebî Saîd EI-Makburî'den, o da Ebû Süreyh El-Huzâî'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Müsafiriik üç gündür. MüsafIrIn caizesi de bir gün bir gecedir. Müslüman bîr adama dîn kardesinin yaninda onu günaha sokacak kadar (fazla) kalmasi helâl olmaz!..» buyurdu. Ashâb:
— Yâ Resûlâllah, onu nasil günaha sokar? dediler.
«Onun yaninda oturur kalir; kendisini agirlayacak bir seyi de yoktur!» buyurdular.

16- (...) Bize bu hadîsi Muhammed b. El-Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Bekir (yâni El-Hanefî) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülhamîd b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd El-Makburî rivayet etti. Kendisi Ebû Süreyh El-Huzâî'yi söyle derken Isitmis:
«ResûlüllahfSallallahü Aleyhi ve Sellem) bunu söylerken kulaklarim duydu, gözüm gördü ve kalbim belledi...»
Müteakiben râvi, Leysin hadîsi gibi nakletmistir. Bu hadîste o Ve-kî'in hadîsinde oldugu gibi:
«Hiç birinize dîn kardesinin yaninda onu günaha sokacak kadar katmasi helâl olmaz!» cümlesini de zikretti.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'1-Edeb» ve «Kitabu'r-Rikaak»da; Ebû Dâvûd «El-Et'ime»de; Tirmizî «Kitâbu'1-Birrde; Nesai -Rikaak»da; fbni Mâce de «Kitabul-Edeb-de muhtelif râ-vilerden tahrîc etmislerdir.
Hz. Ebû Süreyh'in rivayetine : «Kulaklarim duydu; ve gözlerim gördü...» sözleri ile baslamasi te'kîd içindir.
Caize: Bahsis demektir. Bu kelime geçis mânâsina gelen cevazdan alinmistir. Çünkü caize müsafirin o haneye ugramasina karsilik bir mükâfattir. Hadîs-i serifte bu mükafatin bir günle bir gece müsafir kalmaktan ibaret oldugu bildiriliyor.
Ha11âbî'nin beyanina göre bunun mânâsi sudur: Ev sahibi mü-safirine bir gün bir gece fazla ikramda bulunur. Müsafirlik üç gün olduguna göre son iki günde fazla külfete gitmeyerek ne bulursa onu ikram eder. Üç gün geçti mi artik müsafirin hakki bitmistir. Daha fazla kalirsa kendisine yedirilen sadaka olur.
Herevî diyor ki: Hane sahibi müsafire üç gün bakar; sonra ona bir gün bir gecelik yol azigini verir. Caize budur. Bunun en çogu bir konaktan bir konaga yetecek kadar olur.» Mâmâfîh caizenin üç günlük mü-safirlikte dahil olup olmadigi ulemâ arasinda ihtilaflidir. Dahildir denirse bu hususta Ha11abî. 'nin beyân ettigi sekilde hareket edilir. Degil dersek, caize üç günden evvel mi sonra mi olacak? suali ortaya çikar. Babimizin birinci rivayetine bakilirsa caize üç günlük müsafirlikten evveldir. Fakat yine babimizin ikinci rivayetinden anlasildigina göre caize müsafirlik günlerinden sonra yapilacaktir. îmam Mâlik, 'ten üç günden evvel olduguna dair rivayet vardir.
îbni Battal söyle diyor: «Peygamber (SaVaHahü Aleyhi ve Sellem) müsafirlik meselesini üç kisma ayirmistir. Hane sahibi ilk gün müsafire i'zâz ve ikramda bulunur; ikinci gün tekellüf gösterir; üçüncü gün ne bulursa onu yedirîr. Üçüncü günden sonra artik sadakada oldugu gibi muhayyerdir.»
Gitmek bilmeyen müsaftrin hâne sahibini günaha sokmasi, onun kendisini gîbet etmesi yahut üzücü bir harekette veya sû-i zanda bulunmasi ile olur. Ancak bu hal üç günden sonra hane sahibinden bir teklif görmeyen müsafire mahsûstur. Hane sahibi müsafirine daha fazla kalmasini teklif eder yahut müsafir onun bundan hosnut kalacagini tahmin ederse, fazla kalmakta bir beis yoktur. Hosnut kalip kalmiyacagi süpheli ise izinsiz kalmasi hadîsin zahirine göre helâl degildir.
«Yâ hayir söylesin, yahut sussun!» cümlelinin îzâhi hnan bahsinde geçmisti. Bu cümlede hayri, serri olmayan lüzumsuz sözlerden kaçinilmasi gerektigi sarahaten bildirilmektedir. Cönkü bazan mubah söz, harama müncer olur. Bunun her gün birçok örnekleri görülmektedir.

17- (1727) Bize Kuteybetü'bnü Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys rivayet etti. H.
Bize Mühammed b. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Leys, Ye-zîd b. Eb! Habîb'ten, o da Ebû'J-Hayr'dan [5], o da Ukbetü'bnü Amir'den naklen haber verdi ki, sunlari söylemis: Biz:
— Yâ Resûlâllah! Sen bizi gönderiyorsun; biz de bir kavme miisa-fir oluyoruz; ama onlar bize ikramda bulunmuyorlar; ne buyurursun? dedik. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SelIem) bize :
«Bir kavme müsafir olur da sizin için m üs afi re yarasan seyleri emrederlerse kabul edin I Bunu yapmazlarsa kendilerine yarasan müsafir hakkini onlardan alini» buyurdular.

Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'I-Edeb» ve «Kitâbü'1-Mezâlim-de; Ebû Dâvûd «Kitabül-Et'ime»de; Tirmizî «Kitabü's-Siyer» de; îbni Mâce de «Kitabü*l-Edeb»de tahrîc etmislerdir.
Bu hadîsler müsafirperverligin Islâm'da pek büyük ve mühim bir mevkii oldugunu göstermektedirler. Islâm ulemâsi müsafirperverligin ifâsi gereken bir vazife olduguna ittifak etmislerdir. Müsâfirperverlik Peygamberlerin sünnetlerindendir. Yalniz sifatinda ihtilâf olunmustur. Imam Âzam'la Mâlik, Safiî ve cumhûr-u ulemâya göre müsafir kabul etmek vâcib degil, sünnettir. Imam Ahmed'le Leys bir gün bir gece müsafir kabul etmenin vâcib olduguna kaildirler. Leys'e göre gelen müsafiri kabul etmeyen kimseden müsafirin hakki zorla alinir. Bu hususta köylü ile kasabalinin farki yoktur. Imam Ahmed müsafir kabul etmenin hassaten bedevilere vâcib oldugunu söylemistir. Ona göre sehirlerde yasayanlara bu is vâcib degildir. Mücâhid'den bir rivayete göre bir geceligine müsafir kabul etmek farzdir.
Cumhûr-u ulemâ bu ve emsali hadîsleri istihbâb ve mekârim-i ahlâk mânâsina te'vîl etmislerdir. Onlara göre cuma günü yikanmak nasil sün-net-i müekkede ise, müsafire ikram da Öyledir.
MüsâfirIn hâne sahibinden hak almasina gelince : Bunu cumhur birkaç vecihle te'vîl etmislerdir. Söyle ki:
a) Bu hak alma meselesi muztar kalanlara mahsustur. Muztar ve biçare kalmis bir insani müsafir etmek vaciptir. Vakti hali yerinde olan bir kimse böyle bir müsafiri kabul etmezse, müsafirin ihtiyaci kendisinden zorla alinir.
b) Bu hadîsten murâd : Hane sahibinin malini zorla elinden almak degil, sözle almaktir. Burada müsafirin hâne sahibini zemmederek kendisine gösterdigi çirkin muameleyi baskalarina söylemesine müsaade edilmistir.
c) Müsâfirin hâne sahibinden zorla hakkini almasi Islâm'in ilk devirlerinde mesru' kilinmisti. Bilâhare bu hüküm neshedilmistir.
Nevevî nesih iddiasini zayif hatta bâtil bir te'vîl diye vasiflandirmis; buna sebep de neshin bilinmedigini söylemisse de neshi iddia eden Tahâvî dâvasini Mikdâd b. Esved (Radiyaliahu anh) hadîsi ile isbat etmektedir. Mezkûr hadîste Hz. Mikdâd sunlari söylemistir:
«Ben ve bir arkadasim (bir yerden) geldik. Açliktan nerde ise gözlerimiz, kulaklarimiz gidiyordu. Hemen halka ma'ruzatta bulunmaga basladik; fakat bizi kimse müsâfir etmedi. Nihayet Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) e geldik. Bizi evine götürdü. Bir de baktik üç tane keçi!.. Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem):
«Bu sütü sagarak aranizda paylastirin!..» buyurdular. Hadîs uzundur. Tahâvî söyle diyor: «Görülmüyor mu ki, bu zevatin ihtiyaçlari son haddine vardigi halde Resûlütfah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) 'in ashabi kendilerini müsaür kabul etmemis; ResûlüHah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) de bundan dolayi onlari tekdirde bulunmamistir. Bu gösterir ki, vakti ile müslümanlara vâcib kildigi müsafir kabul etme meselesi neshedilmistir...»
d) Bu mesele zimmîlere mahsustur. Zîrâ Ömer (Radiyaliahu anh) Sam hir isti yanlarini vergiye bagladigi zaman, gelen müsafiri kabul etmelerini sart kosmustu.
Nevevî bu kavli de zayif bulmustur.

4- Malin Fazlasi ile Yardimda Bulunmanin Müstehab Olusu Babi

18- (1728) Bize Seybân b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'l-Esheb, Ebû Nadra'dan, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Bir defa biz Peygamber (Sallallahü <4leyhi ve Sellem)'\e beraber bir seferde iken devesi üzerinde bir adam geliverdi. Ve gözünü saga sola çevirmeye basladi. Bunun üzerine Resûlüllah (Saltallafiü Aleyhi ve Sellem):
«Kimin yaninda fazla hayvan varsa onu hayvani olmayana versin! Ve kimin fazla azigi varsa -onu azigi olmayana versin!» buyurdular.
Râvi demis ki: Mal çesitlerinden söyledigim söyledi. Hattâ bir artan inalda hiç birimizin hakki olmadigi düsüncesine vardik.
Gelen zâtin gözünü saga sola çevirmesini, aç oldugunu ve istemeden kendisine yiyecek bir sey verilmesini imâ içindir. Fahr-i Kâinat (Sallallahü AleyhI ve Sellem) Efendimiz bunu derhal anlamis, fakat kemâl-i nezaketinden

dolayi:
«Buna yiyecek verin!» demeyip;
«Kimin fazla azigi varsa onu azigi olmayana versin!» buyurmuslardir.
Zahr: Sirt demektir. Araplar bu kelimeyi, sirtina binilecek hayvandan kinaye olarak kullanirlar. Lügat ulemasi onu deveye tahsis etmislerdir.
Hadîs-I serif sadakaya, cömertlige, yol arkadaslarina ve sair ese-dosta iyilik ve yardimda bulunmaya, onlarin ihtiyaçlarini gözetmeye tesviktir. Bu is asil kafile reisine düser. Muhtaç olanlara yardimi o emredecektir. Ihtiyaç sahibinin halini imâ etmesi kâfidir; açiktan açiga istemesi sart degildir.
Bu hadîs ayrica yolcuya yardim edilecegine, muhtaçsa kendisine sadaka verilebilecegine delildir. Üzerinde elbise, altinda hayvan bulunmasi veya memleketinde zengin olmasi buna mâni' degildir. Bundan dolayidir ki, o halde kendisine zekât da verilebilir.

5- Yiyecekler Azaldigi Vakit Onlari Karistirmanin ve Bu Hususta Yardimlasmanin Müstehab Olusu Babi

19- (1729) Bana Ahmed b. Yûsuf El-Ezdî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Nadr (yâni Ibni Muhammed El-Yemâmî) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ikrime —ki Ibni Ammâr'dir— rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Iyâs b. Seleme, babasindan naklen rivayet etti. Söyle demis:
ResûltiUah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemj'le birlikte bir gazaya çiktik da bize kitlik isabet etti. Hattâ bazi binek develerimizi bogazlamayi gönülden geçirdik. Derken Nebiyyullah (Satlaiiahü Aleyhi ve Sellein) emir buyurdu da yiyecek kaplarimizi topladik. Bunlarin mecmuu için de (yere) bir yaygi serdik. Artik cemaatin yiyecekleri yayginin üzerinde toplandi. Ben toplananin ne kadar oldugunu tahmin için uzandim: Ve onu keçi agili kadar tahmin ettim. Halbuki biz yüz ondört kisi idik. Hepimiz doyuncaya kadar yedik. Sonra dagarciklarimizi doldurduk. Müteakiben Nebiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Abdest suyu var mi?» diye sordu. Bunun üzerine bir adam içinde biraz su bulunan matarasini getirdi; ve onu bir tasa bosaltti. Artik hepimiz abdest aldik. Yüz on dört kisi onu saril saril döküyorduk!..
Hâvi demis ki; Bundan sonra sekiz kisi daha geldi; ve abdest suyu var mi? diye sordular. Fakat Resûlüllah (SalUülahü Aleyhi ve SeIlemJ:
«Abdest suyu bitti!» buyurdular.
Bu hadîs-i serifte UesûlüHah (Sütiattaiiü Aleyhi ve Setlem) 'in iki mu'ci-zesi göze çarpmaktadir. Bunlardan biri yiyecegi çogaltmasi, digeri de bir yudum suyu 114 neferin bol bol abdest almasina yetecek kadar çog'alt-masidir.
Bu hususta Mâzirî sunlari söylemistir: «O yiyecek ve Içecekten her cüz yenilip içildikçe yerine Allah Teâlâ baskasini halk etmistir. Peygamber (Salîalhhü Aleyhi ve Sellem)'m mu'cizeleri iki kisimdir. Biri Kur'ân 'dir. O tevatür yolu ile nakledilmistir. Ikincisi yiyecegi içecegi çogaltmak ve emsali gibi. seylerdir. Bu hususta senin için iki yol vardir. Birincisi: Bu mu'cizeler Hâtem-i Tay'in cömertligi ve Ahnef b. Kays'in hilmi gibi ma'nen mütevâtirdir; diyebilirsin. Çünkü bu bâbta muayyen mütevâtir bir kissa nakledilmemistir. Lâkin haber-i va-hid kissalarin fertleri o kadar çoktur ki, nihayet bunlarin mecmuu cömertlikle hilmin tevâtüren sübûtunu ifade etmislerdir. Iste Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'m Kur'ân'dan mâda gösterdigi mu'cizele-rin tevatürü de böyledir.
Ikinci yol sudur: Bir sahâbî böyle sasilacak bir seyi rivayet eder; ve kendinin diger ashabla birlikte orada bulundugunu söyler de ashâb bunu dinledikleri veya baskasindan isittikleri halde inkâr etmezlerse, bu onu tasdik demek olur; ve sözünün sahîh olduguna ilim îcâb eder; diye bilirsin!»
Hadîs-i serîf yiyecek hususunda yardimlasmanin, yiyecek az oldugu zaman onu bir araya toplayip beraberce yemenin "müstehab olduguna delildir.
Burada ribâ diye bir sey yoktur. Yapilan is bir ibâhadan ibarettir. Yâni herkes kendi yiyeceginden yemesini arkadasina mubah kilmis olur. Sonra burada herkesin hissesinden çok veya az yemesi de bahis mevzuu degildir.

Yalniz yiyecek azsa diger arkadaslarin karinlarini doyurmasini kendi nefsine tercih ederek az yemek tabiî ki müstehabtir.

---

[1] Zeyd b. Hâlid El-Cühenî (R.A.): Ebû Tâlha veya Ebû Abdirrahmân yahut Ebû Zttr'a künyesini tasir. Mekke'nin fethinde Cüheyne kabilesinin bayragini tasiyan sahâbî-i ce'îldir. Peygamber (S.A.V.)'den 81 hadîs rivayet etmistir. Kûfe'ye yerlesmis ve orada 78 tarihinde 85 yasinda vefat etmistir. Medine'de ve. Misir'da vefat ettigini söyleyenler vaic.r.

[2] Rabîatü'r-Re'y: Medîneli olup Imam Mâlik'in Üit adi arin dandir.

[3] Tabiînden büyük bîr zattir. CahilIyyet ve islâm devirlerinde yasayan muhadrl-mîndendir. Ibni Kelbi'ye göre ashabdan, sayilir. Ccmel vak'asmda Hz. Ali tarafinda Iken »ehid edilmistir.

[4] Ebû Süreyh Huveylid b. Amr EI-Adevî (R.A.) Benî AdIy kabilesine mensub bir sahâbîdir

[5] Ebü'1-Hayr Mersed b. Abdillâh El-Yczenî: Misirlidir.